HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אי מה היא [א]מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא אמר רב אשי אמר קרא [1]והנושא אותם מיעוטא הוא: ובשר המת: מנלן אמר ר״ל אמר קרא [2]לכל טומאתו לכל טומאות הפורשות ממנו רבי יוחנן אמר [3]או בעצם אדם או בקבר אדם דומיא דעצם מה עצם יבש אף כאן יבש מאי בינייהו איכא בינייהו דאפריך אפרוכי מיתיבי [ב]בשר המת שהופרך טהור התם [ג]דאקמח והוי עפרא מיתיבי א)[ד]כל שבמת מטמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חבורן הכל טמא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו אף כל שנברא עמו והאיכא שער וצפורן שנבראו עמו וטהורין אלא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו [ה]ואין גזעו מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וצפורן שאף על פי שנבראו עמו גזעו מחליף והרי עור דגזעו מחליף ב)ותנן ג)הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים [ו]פוסלין ואפילו רבנן לא קפסלי אלא דאדהכי והכי שליט בה אוירא ומתה ולעולם גזעו מחליף ד)ותנינן אלו שעורותיהם כבשרן [ז]עור האדם הא איתמר עלה אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומאי טעמא אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור ואיכא דאמרי הרי עור דאין גזעו מחליף ה)ותנן וחכמים פוסלין ואפי׳ רבי מאיר לא קא מכשר אלא דקריר בשרא וחייא ולעולם אין גזעו מחליף ואמר עולא דבר תורה עור אדם טהור כי איתמר דעולא אסיפא ו)איתמר [ח]וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין [ט]חוץ מעור אדם ואמר עולא [י]דבר תורה עור אדם כי עבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עור אביו ואמו שטיחין והרי בשר דגזעו מחליף וטמא אמר מר בר רב אשי בשר נעשה מקומו צלקת: אבל הזוב: זוב מנלן דתניא ז)[4]זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא והלא דין הוא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ״ש ח)שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור אף אתה אל תתמה על זה שאע״פ שגורם טומאה לאחרים הוא עצמו טהור ת״ל זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא ואימא ה״מ במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ אמר רב ביבי בר אביי במגע לא איצטריך קרא דלא גרע משכבת זרע

כי

אי מה. משא נדה חמור לטמא אבן ט) מסמא אבן גדולה המוסמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שתחת האבן כדאמר בתורת כהנים י) אף משא דמה חמור לטמא באבן מסמא דיש מטמא במשא ואינו מטמא באבן מסמא (א) במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (דף פג:) דאמרינן במשא כולי עלמא לא פליגי דמטמא כי פליגי באבן מסמא דאין משאו אלא בדבר הראוי לינשא אבל גדולה אינה מטלטלת להיות הטומאה נישאת עליה וגבי זב הוא דרבייה קרא: **והנושא אותם.** במשכב הזב כתיב ומשכב הזב הנישא על אבן מסמא מטמא כלים שתחתיה כדמפרש בתורת כהנים י) וכתיב אותם למעוטי דמה: **לכל טומאות הפורשות.** לא שנא לח ולא שנא יבש: **דמפרך אפרוכי.** שיבש יותר מדאי לר׳ יוחנן טהור דדומיא דעצם בעינן ועצם לא מיפרך: **דאקמח.** לשון טחינה כקמח: **חוץ מן השינים.** והא שינים דומיא דעצם הן וטהורין וקשיא לתרוייהו: שינים לא נבראו עמו שגדלין לאחר זמן: **אין גזעו מחליף.** אם ניטל אינו חוזר: **הגלודה.** בהמה שנקלף עורה מפני טורח מלאכה או מחמת שחין: **דתנן ר״מ מכשיר.** ואינה טרפה דהדרא בריא אלמא גזעו מחליף: **אדהכי והכי.** עד שהוא חוזר וגדל: **שליט בה אוירא ומתה.** הלכך טרפה: **שטיחין.** מרדעת לחמור: **וחכמים פוסלין.** דלא הדרא בריא אלמא אין גזעו מחליף: **קריר עלה בשרא.** מתקשה בשרה ונעשה כעור: **אסיפא.** סיפא דואלו שעורותיהן כבשרן: **וכולן.** העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר בפ׳ העור והרוטב ל): **שעבדן או הילך בהן כדי עבודה.** כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן ושיעור עבודה מפרש מ) בברכות (דף טו) ובפסחים (דף מו.) כדי נ) מיל: **טהורין.** שבטלן מתורת בשר: **כי עבדו.** נמי טהור דהא בטילה: **נעשה מקומו צלקת.** כלומר רושם נראה בה חריץ או גומא ואין כולו חוזר אבל שער וצפורן אין נטילתן ניכר: **לאחרים.** לזב: **שעיר המשתלח.** גורם טומאה למשלחו דכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו׳: שרץ מטמא במגע ולא במשא:

נבלה

אבן מסמא. (ב) פ״ה אבן המונחת על גבי יתדות וזב יושב עליה וכלי תחת האבן וטמא מוכל אשר יהיה תחתיו וקשה דבת״כ מפיק אבן מסמא מוכל המשכב וקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקי בפרק בנות כותים (לעיל לג.) לעליונו של זב ובת״כ מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא אם כן אפילו כלים שאין ראויים למשכב ומושב נמי ובתורת כהנים מוכח בהדיא דכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אין להם אפילו טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפילו דף על גבי יתדות נמי ועוד מדקרי ליה מסמא משמע לשון שימה ומפרש רבינו תם ורבינו שמואל דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כבדה בגדים תחתיה וכבדה כל כך עד שאין ניכר כובד הזב היושב עליה ועל הבגדים ואין בה אלא טומאה קלה כדפי׳ לעיל והשתא אתי שפיר דמייתי בפ׳ בתרא (לקמן סט:) והיתיאת אבן חדא ושומת על פום גובא שצריכה שימה ואתוי לפי שאינה קלה לטלטל אך קשה דבת״כ מרבה אבן מסמא מוכל המשכב מטעם משכב ומושב ובכל הש״ס משמע דהוה מטעם משא (ג) ובשמעתין ממעט לה מוהנושא אותם וכן לקמן בפרק בתרא (דף סט:) תנן הזב והזבה מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא ובשבת פרק רבי עקיבא (דף פג:) קאמר כי פליגי באבן מסמא ובמתניתין קתני ס) היסט ובתוספתא דכלים ע) תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסטו על גבי אבן מסמא והיסט היינו משא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד:) אטו נושא לאו מסיט הוא ועוד אי היסט מטעם משכב ומושב הא אמר בפרק ר״ע (שבת פד.) דמדרס כלי חרס טהור וי״ל דמה שקרא בכל הש״ס משא היינו כגון שיד הטהור או רגלו תחת האבן והזב או דם הנדה על האבן דנראה דהטהור נשא את הזב או את הדם אבל כלים תחת האבן והזב יושב עליה הוי מטעם משכב ומושב והא דתנן במסכת זבים (פ״ה מ״ג) כיצד אצבעו של זב תחת הנדבך והטהור מלמעלה כו׳ נראה דהיינו היסטו על גבי אבן מסמא דתוספתא וכגון שהנדבך דוחק אצבעו של זב דאי לאו הכי הוי כאילו היה אויר בין אצבעו לנדבך דאין כאן טומאה כלל: **מיתיבי** בשר המת שהופרך טהור. וא״ת ולימא ר׳ יוסי היא דאמר במתני׳ בשר (ד) שיבש טהור וי״ל דלא אתיא כרבי יוסי מדקתני הופרך ולא קתני שיבש: **חוץ** מן השינים. פ״ה וקשה לתרוייהו וקשה א]דא״כ תקשה ליה קרא דאו בעצם אלא נראה דלר״ל לחוד פריך ופשיטא דשינים אינם בכלל עצם: **אלא** אמר רב אדא. אינו חוזר בו ממה שאמר אלא מפרש והולך מעט מעט: **שמא** יעשה שטיחין. וא״ת והלא מת אסור בהנאה דגמרינן (ע״ז דף כט:) שם שם מעגלה ערופה וי״ל דטומאה חמירא להו טפי כדאמר בפרק ב׳ דיומא (דף כג.) ללמדך שקשה עליהם טומאת כלי יותר משפיכות דמים ועוד נראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה פ) דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא ב]אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים צ) ועוד קדשים מותרין בהנאה לאחר זריקה שהוא זמן כפרה וניחא השתא דאיצטריך בשור הנסקל לא יהנה עורו דלא אתי מבשרו: **בשר** נעשה מקומו צלקת ואין גזעו מחליף. הקשה רשב״ם דאמר בסוף העור והרוטב (חולין קכח:) דבשר מן החי אינו עושה חליפין אף כל כו׳ ובשר עושה חליפין ותירץ דאין הכל אחד דגזעו מחליף משמע חוזר לגמרי וזה אינו עושה בבשר אבל עושה חליפין משמע שגדל קצת ולא לגמרי וזהו אף בבשר וא״ת כיון דמעצם ילפינן נימא בהאי לישנא מה עצם שאינו עושה חליפין ונמעט אפילו בשר וי״ל דשמא גם עצם מתחזק או גדל מעט אחר שחסר: **שעיר** המשתלח יוכיח. ואם תאמר ולימא דם הנדה יוכיח שגורם משכב ומושב לנדה ודמה אמעיט לעיל מינייהו וי״ל דאין זה יוכיח כיון שיש לו לדם טומאת משא כמו נדה וה״נ ליהוי זוב כמו דם הנדה אבל שעיר המשתלח אין לו שום טומאה כלל:

כי

מסורת הש״ס

א) אהלות פ״ג מ״ג נזיר נב., ב) [נ״ל דתנן], ג) חולין נד., ד) חולין קכב., ה) [נ״ל דתנן], ו) פסחים מו. חולין קכב., ז) [לעיל לד:], ח) [לעיל לה.], ט) [באבן רש״ש], י) [מצורע זובים סוף פרשה ד], כ) [שם], ל) [חולין קכב.], מ) [ליתא שם], נ) [בפסחים מו. ובחולין קכב: איתא ארבעת מילין וכן מבואר בהרמב״ם פ״א מהלכות אבות הטומאה דין ט׳ ובלתי ספק שהיה כתוב ברש״י ושיעור עבודה מפורש בפסחים כד׳ מיל והמדפיס טעה ודפס כדי מיל], ס) נ״ל משא. רש״א, ע) [ב״ק רפ״ו], פ) [עי׳ תוס׳ חולין קכב. ד״ה עורות ותוס׳ זבחים עא: ד״ה ובטריפה], צ) [נ״ל ועור],

* * *

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אי מה וכו׳ מסמא כדאיתא במסכת שבת: (ב) תוס׳ ד״ה אבן מסמא פ״ה. נ״ב כך הוא בפ״ה ריש פ׳ ר׳ עקיבא: (ג) בא״ד מטעם משא דבשמעתין ממעט: (ד) ד״ה מיתיבי וכו׳ בשר המת שיבש:

* * *

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוס׳ ד״ה חוץ וכו׳ דא״כ תקשה ליה קרא. נ״ב עיין נזיר דף נג ע״ב דמוקי שם לדרשה אחרינא ויעו״ש תוס׳ ד״ה או בעצם וכו׳ ודו״ק: ב] ד״ה שמא כו׳ אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים ועור. כצ״ל ועי׳ ע״ז דף כט ע״ב תוס׳ ד״ה כפרה וכו׳ וצ״ע ודו״ק:

* * *

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת

* * *

תוס׳ הרא״ש

מהכא הזב ולא המת: **אף** מדוה נמי מטמאה באבן מוסמא. ותימה מאשר היא יושבת ולא דמה ממעטינן נמי מטומאה אבן מוסמא דהא מכח טומאת משכב ומושב הויא טומאת אבן מוסמא כדתניא בת״כ מנין לרבות י׳ מצעות זו על גב זו ועל גבי אבן מוסמא ת״ל וכל המשכב. וי״ל דאבן מוסמא לא מטמאה אלא טומאה קלה אוכלין ומשקין הלכך מהיא ממעטי׳ משכב ומושב בלא אבן מוסמא והכא ממעט אבן מוסמא שהוא ענין אחר שאף בזב אין לה אלא טומאה קלה ואי לא הוה אלא מיעוטא קמא לא הוה ממעטינן אלא משכב ומושב ממש שמטמא טומאה חמורה אבל אבן מוסמא שאינו מטמא אלא טומאה קלה לא: **אבן** מוסמא. פרש״י בכל מקום אבן מונחת על גבי יתידות וזב יושב עליו וכלים תחת האבן וטמאים מכל אשר יהיה תחתיו (הזב). וקשה לפירושו חדא דבת״כ מרבה ליה מוכל המשכב כדפ״ל. וע״ק דקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן לה לעיל בפ׳ בנות כותים לעליונו של זב ובת״כ דריש ליה למרכב הזב ועוד. אי מוכל אשר יהיה תחתיו הזב נפקא א״כ כל הכלים נמי ותנן במסכת זבין ומייתי לה בפרק בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם ותניא נמי בת״כ יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה בכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אבל יטמאו טומאה קלה ת״ל וכל המשכב אשר ישכב עליו. ועוד אמאי נקט אבן מוסמא דמשמע שהיא כבדה וגדולה כדמייתי עלה לקמן בפרק בתרא והתיית אבן חדא ושמוא על פום גובא ועוד אמאי נקט אבן אפי׳ דף נמי כיון שמונח על גבי יתידות. ופירש רבינו שמואל וכן ר״ת דהיינו אבן גדולה שמונחת על הבגדים והזב יושב עליה וכבדה היא כל כך שהזב אינו מכביד כלל על הבגדים וטמאים טומאה קלה. וקשה דבת״כ מרבה אבן מוסמא מוכל המשכב כדפ״ל ובכל מקום משמע דהוי כעין טומאת משא דבשמעתין ממעיט ליה מוהנושא אותם ובפ׳ תינוקת נמי תנן מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מוסמא ובפרק ר׳ עקיבא נמי אמרינן כי פליגי באבן מוסמא ובמשנה נמי קתני הן והיסטן. ובתוספתא דמסכ׳ כלים קתני אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ועל גבי אבן מוסמא והיסטו היינו משא כדמשמע בפ׳ העור והרוטב אטו נושא לאו מסיט. הלכך נראה לפרש דאבן מוסמא דהכא דהדם תחת האבן והכלים על האבן והכי משמע פ״ק דכלים. למעלה מהם זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה שהן מטמאין במגע ובמשא. למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מוסמא כגון שהמרכב

* * *

א [מיי׳ פ״א מהל׳ טומאת מת הלכה ו]:

יא ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת הלכה י:

יב ד ה מיי׳ שם הל׳ יג:

יג ו מיי׳ פ״ט מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין כג טוש״ע י״ד סי׳ נט סעיף א:

יד ז מיי׳ פ״ג מהלכות טומאת מת הלכה יא:

טו ח מיי׳ פ״א מהלכות אבות הטומאה הלכה ט:

טז ט י מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת הלכה יא:

* * *

תורה אור השלם

1. וְכֹל הַנֹּגֵעַ בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו י
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ אוֹ בְאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ לְכֹל טֻמְאָתוֹ: ויקרא כב ה
3. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חֶרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז
4. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

* * *

תוס׳ הרא״ש (המשך)

היה תחת האבן ובא זב וישב על גבי האבן ואחר כך ירד הזב מעליה ובא הטהור וישב עליה בעוד שהמרכב תחתיה נטמא הטהור מחמת המרכב שתחת האבן. והכי דריש ליה בת״כ והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו על גב זו ואפי׳ על גבי אבן מוסמא ת״ל אשר ישב עליו הזב יטמא. מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ניטמא. אין לי אלא בזמן שהזב יושב עליו מנין לעשות ריקם כמלא. ת״ל כל כלי לעשות ריקם כמלא כלומר אפי׳ נתרוקן האבן מן הזב כגון שעמד והלך לו אין לי אלא משכב ומושב מרכב מנין כו׳ אלמא בדבר זה מרכב למעלה מזובו של זב וחבירו דאינהו לא מטמו תחת אבן מוסמא וממעט ליה הכא מדכתיב והנושא אותם ודריש הנושא כמו הנישא כדדריש ליה לעיל בפ׳ בנות כותיים והנישא כתיב ואיירי בנישא על גבי הדם שהדם תחת האבן והטהור יושב עליה והכ״ג פי׳ דוקא ממעט דם אבל טהור הנושא את דם הנדה טמא. והשתא ניחא דלא ממעט מהיא ולא דמה: **אותם** מיעוטא היא. תימה דהכא דרשינן אותם למעוטי דמה. ובת״כ דרשינן ליה לרבות דמה (נשאר) ושאר דברים דהכי תניא התם והנושא אותם לרבות משכב ומושב דברי ר׳ אליעזר אומר והנושא אותם מה ת״ל שיכול אין לי (אלא) מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין שכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה ת״ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין. וי״ל דסוגיא דהכא כרבנן דהא ר״א מרבה מימי רגליו ודם הנדה מדכתיב אותם והכא דרשי ליה מקרא אחרינא ואע״ג דרבנן דרשי התם אותם לרבות משכב ומושב [היינו למשכב ומושב] האמור בענין אבל לגבי הנדה דלא כתיב בההוא עניינא אתו למעט: **מיתיבי** בשר המת שהופרך טהור. ותימה ולישני ר׳ יוסי היא דאמר בשר המת שיבש טהור. וי״ל דא״כ ה״ל למימר שיבש ולא שהופרך: **שמא** יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחין. ותימה והלא מת אסור בהנאה דגמרינן שם שם מעגלה וי״ל דחמירא עלייהו טומאה טפי מאיסורא כדאמרינן בפ״ב דיומא ללמדך שקשה להם טומאת כלים יותר משפיכות דמים: **נעשה** מקומו צלקת. הקשה ר״ש [ב״ם] בפרק העור והרוטב אמרינן דבשר מן החי אינו מטמא באהל דבעינן דומיא דמיתה שאינה עושה א) חליפין כלל. ומיהו כיון שהרושם ניכר קרי ליה בשמעתין אין גזעו מחליף לפי שאינו חוזר להיות כדמעיקרא בלא רושם. ותימה והלא אינו דומה לעצם שאינו חוזר לעולם כשנחתך ממנו. וי״ל שגם העצם מתגדל ומתחזק ומתקשה מקום העצם: **שעיר** המשתלח יוכיח. ותימה לימא דם נדה יוכיח שגורם טומאת משכב ומושב לאשה והדם טהור מזה. וי״ל ניחא ליה למימר שעיר המשתלח יוכיח לפי שהוא טהור לגמרי. ועי״ל דדם נדה נמי

א) נ״ל דומיא דמיתה שאינו עושה חליפין ובשר עושה חליפין ומי׳ דהתם ר״ל דאינו דומה למיתה דאין גזעו מחליף כלל ומיהו כו׳.